

ВИКЛАДАННЯ

ІНОЗЕМНИХ МОВ

у Китаї

ШАЦЬКА О. П.

УДК 378.147:81(510)

ІНОЗЕМНІ мови є невід'ємною частиною сучасного суспільства. Знання іноземних мов підвищує можливості працевлаштування в багатьох сферах діяльності. У сучасній глобальній економіці попит на спеціалістів з вільним володінням іноземних мов продовжує зростати. Тому дуже важливо вивчати історичний досвід викладання іноземних мов для поліпшення сучасних методик. Одним з прикладів, вартих глибокого вивчення й аналізу, є розвиток викладання іноземних мов у Китаї.

Сьогодні розгляд викладання іноземних мов у країнах Сходу, зокрема Китаю, не є частим предметом порівняльних досліджень. Але деякі зарубіжні та китайські науковці, освітня-практики вивчають це питання, серед них: Д. Андерсон (комунікативний підхід у викладанні англійської мови в Китаї), Ван Ліан та Колеман Джеймс (міжкультурна освіта іноземної мови в Китаї), Вейхуа Луо (викладання англійської мови в китайських університетах), Д. Джіл (вплив глобальної мови на мовну ситуацію в Китаї), Лінь Цзянь (цільовий підхід у вивченні англійської мови за допомогою цифрових устроїв), Пін Ван (конструктивізм та автономія у викладанні та вивченні іноземних мов), Сипін Ліу (викладання англійської мови в Китаї: конфлікти та очікування), Сяо Лонг-Фу (викладання англійської мови в середніх школах Китаю), Сяо Ю (викладання англійської мови в Китаї: внесок в альтернативну сучасність), Хонцин Джао (використання Інтернету у вивченні англійської мови) та ін.

Мета цієї статті – дати короткий огляд розвитку викладання іноземної мови в Китаї з давніх часів і до сьогодні. Своє дослідження ми провели на основі вивчення матеріалів публікацій, Інтернет-сайтів.

У Китаї, як і в усьому світі, глобалізація привела до підвищення рівня володіння іноземною мовою, тобто з'явилася необхідність у подальшому розвитку міжкультурної компетенції. Інтернет дуже допомагає у викладанні та навчанні іноземних мов (наприклад, мовні програми навчання; широкий доступ до актуальної інформації та тематики; різномовні веб-сторінки й сайти; онлайн-комунікація; листування з іноземними однолітками чи колегами тощо) [4]. Для самостійного (автономного) навчання мови також зручно використовувати інтернет-ресурси.

Але знадобилося багато століть, щоб з'явилася така можливість щодо використання Інтернету у вивченні іноземних мов.

У Давньому Китаї в часи правління династії Цинь (221 – 206 рр. до н.е.) та Хань (206 р. до н.е. – 220 р. н.е.) між Китаєм та зовнішнім світом установлювали торговельні зв'язки. Імператори посилали своїх людей у різні точки світу для налагодження відносин. Найперша школа іноземних мов з'явилася у 1289 р., у ній перси навчали дітей заможних сімей. Школа готувала перекладачів для держави. У 1407 р. заснували школу восьми мов: монгольська, нуженська (давня національність у Китаї), тибетська, індійська, хуейська (етнічна група), дайська, уйгурська, бірманська. З 1426 р. почалося інтенсивне викладання іноземних мов у Китаї. Дуже популярним стало приватне викладання мов. Випускники школи восьми мов ставали не лише перекладачами для китайського уряду,

а також приватними вчителями іноземних мов [9].

У 1861 р. було засновано Міністерство іноземних справ, у якому більшість службовців не опанували іноземну мову. Тому наступного року було вирішено відкрити при Міністерстві школу іноземних мов – Пекінську школу перекладу. У цій школі навчалися обрані діти віком менше 13 років. Кожного року додавалося по 10 учнів. Англійська та китайська мови були головними предметами. Навчання тривало три роки, а потім збільшилося до восьми. Протягом першого року навчання викладали читання, письмо, пояснювали прості слова і фрази, використовували прості книги. Протягом другого року практикували постановку речень та перекладали короткі примітки. Третій рік навчання включав країнознавство: особи, які навчалися, ознайомлювалися з історією різних країн, перекладали відібрані колекції. На четвертому році навчання викладачі передавали учням початкові знання з математики, алгебри, фізики, перекладали офіційні документи. П'ятий рік – це вив-

чення тригонометрії, переклад книжок. Шостий рік – вивчення приладів, найдрібніших числень, огляд морської тематики, переклад книжок. Протягом сьомого року вивчали хімію, астрономію, закони різних країн, топографію, продовжували перекладати книги. Восьмий рік – це вивчення астрономії, географії, топографії, написи на давніх стовбурах та виробках з бронзи, написання есе, як зробити країну багатую, переклад книжок. У 1865 р. ця школа стала коледжем, а в 1901 р. – Пекінським університетом. Навчалися студенти протягом п'яти років. Вони могли обирати одну іноземну мову. Вивчали також китайську мову та літературу, історію, географію. Протягом перших двох років іноземну мову вивчали 16 годин на тиждень, наступні три роки – 18 годин [Там само].

Місіонер Дж. Бурдон відкрив у 1982 р. іншу школу іноземних мов, у якій спочатку викладали тільки англійську мову. Потім додали інші мови – французьку (з 1863 р.), російську (з 1863 р.), німецьку (1872 р.) та японську (з 1896 р.). Потім почали відкривати не тільки школи іно-

земних мов, а й школи за фахом, де вивчали іноземні мови. Так, у 1881 р. заснували Тіан-тинську морську школу (Tianjing Seaman School), у якій викладали дві іноземні мови. Місіонери відкривали й університети (Гонконгівський університет, Янтинський університет та ін.), привносячи знання про західну релігію, культуру. Усі книжки, включаючи китайську історію та географію, писали англійською мовою. Західний вплив на китайських студентів виявлявся у зміні одягу, щоденному житті. Студентів університетів викладачі примушували святкувати Різдво, День подяки, Хеллоуїн тощо [Там само].

З 1920 р. почали викладати іноземну мову для студентів немовних коледжів. Метою було поліпшення вміння в читанні та перекладі. Тому більшість студентів концентрували увагу на читанні оригінальних книжок. Метод граматичного перекладу використовували під час практичної частини уроку. Аудіюванню й говорінню не приділяли належної уваги [9].

Велику кількість китайських студентів почали відправляти на навчання в різні країни протягом 1870 – 1949 рр.: Америку, Велику Британію, Німеччину, Францію, Японію. З 1949 р. до 1957 р. першою іноземною мовою, яку вивчали в школах та університетах КНР, була російська. Тому меншу увагу приділяли англійській мові [Там само].

Протягом «культурної революції» (1966 – 1976 рр.) вивчення іноземних мов було припинено. Усе іноземне забороняли (журнали, фільми, радіостанції тощо). У той час діяв принцип «старі ідеї, стара культура, старі традиції та старі звички». Університети та школи припинили свою роботу. З 1978 р. починається нова ера вивчення іноземних мов. Китай стає відкритим до зовнішнього світу. Іноземну мову знову починають вивчати в школах та університетах [9]. Добровільне навчання іноземних мов, яке почалося з 1958 р. й було зупинено з 1966 по 1983 рр., набирало нових обертів. Такий вид навчання передбачав вивчення мови через іноземні канали та програми, які транслювала Центральна стан-

ція Китаю; відвідування вечірніх курсів та заочних шкіл. Були такі студенти, які самостійно вивчали іноземну мову. Вони складали тести в університетах для отримання відповідного диплому [Там само].

На початку 80-х рр. XX ст. у Китаї почали відкривати спільноти викладання іноземних мов на базі університетів іноземних мов, наприклад, у Пекінському та Шанхайському університетах іноземних мов. Міністерство освіти Китаю вводило тести на перевірку володіння знань – CET (College English Test – an English language proficiency test) 4 (з 1987 р.) та CET 6 (з 1989 р.). Ці тести були зроблені для того, щоб студенти немовних спеціальностей приділяли велику увагу й іноземній мові, а не тільки предметам своєї спеціальності. Якщо студент не складав тести, він не отримував диплом [5; 9].

Сьогодні традиційний принцип вивчення англійської мови в китайських мовних та немовних ВНЗ ґрунтується на трьох компонентах: викладач, група, підручник. Звичайно, викладачі та підручники є авторитетними джерелами у вивченні мови та розумінні культури, традицій, способу життя народу, мова якого вивчається [6; 8; 10]. Іноземну мову (здебільшого англійську) вивчають у всіх навчально-виховальних закладах Китаю (від дитячих садків до університетів). Більш детальне вивчення іноземних мов відбувається в спеціальних навчальних закладах, наприклад, у Пекінському інституті другої іноземної мови, Даліанському інституті іноземних мов, Шандонському міжнародному інституті перекладу та ін.

Але в усіх китайських ВНЗ англійську мову поділяють на такі два види: загальну (General College English) та спеціальну (Specialist College English). Загальну англійську мову вивчають на немовних факультетах протягом двох років – університетський курс англійської мови. У ВНЗ Китаю існує велика кількість різноманітних предметів з іноземної мови, особливо англійської. Так, у навчальних планах педагогічних спеціальностей Юнчинського універ-

ситету (КНР, провінція Шансі) і на факультеті «Англійська мова» до предметів *за спеціальністю* належать: практичний курс англійської мови, читання, аудіювання, усне мовлення, граматики, фонетика, теорія та практика перекладу, письмова англійська мова, теорія та практика дослідження, друга іноземна мова, методика викладання англійської мови. До курсів (предметів) *за вибором* належать: країнознавство (Англія, Америка), основи англо-американської культури, англо-американська література, читання англо-американської літератури за вибором, міжкультурні комунікації, «Зір, слух, мова», сучасна китайська мова, історія та культура Китаю, вступ до мовознавства, основи англійського мовознавства, імпровізовані екскурсії, етика туризму та міжнародних відносин, туристичні ресурси, ділова англійська мова, англійська стенографія, англійська мова в рекламі, англійська в міжнародній торгівлі, англійська в туризмі, англійська для секретарів, автоматизація діловодства, мережева англійська мова, англійські кінематографія та телебачення, англомовна преса (читання за вибором), слухання англійського радіо [12].

Викладачі іноземної мови почали інтегрувати електронні комунікації у викладання іноземних мов у кінці 80-х рр. XX ст. Тому додався ще один компонент – електронні ресурси [6; 8; 10].

До систем електронних бібліотек у Китаї відносять: CERNET (China Education and Research Network), CADAL (China-America Digital Academic Library), MELINETs (the Modern electronic Library Information Network System), CALIS (China Academic Library and Information System). Метою цих бібліотек є забезпечення електронними інформаційними ресурсами та розширення співпраці на національному та міжнародному рівнях [7].

У межах «Проекту 211» було створено CERNET – Інтернет-об'єднання для всіх китайських ВНЗ, а також CALIS – систему для взаємного обміну ресурсів бібліотеки та університетських матеріалів. 602 спеціальності за

«Проектом 602», визначені державою, були розподілені в цих ВНЗ таким чином: 255 (42%) спеціальності в галузі інженерії та технології, 89 (15%) – фундаментальні науки, 66 (11%) – медицина, 62 (10%) – гуманітарні науки, 57 (10%) – право й економіка, 42 (7%) – науки довкілля, 31 (5%) – сільськогосподарські науки. Завдяки CERNET у багатьох ВНЗ почали використовувати мультимедійні лекції, було створено електронні бібліотеки. Інформаційні технології модернізували методику навчання [1].

У рамках CALIS створена ще одна бібліотека – CADLIS (China Academic Digital Library), за допомогою якої студенти та викладачі знаходять не лише потрібну інформацію, але й підтримку в наукових дослідженнях, довідковому й професійному навчанні.

Однією із сучасних електронних бібліотечно-інформаційних мережевих систем є китайська система MELINETs, створена в 1998 р. Система MELINETs має міжбібліотечні підсистеми, завдяки яким користувачам надається доступ до літературних джерел через Інтернет. У Китаї існує 4 національні системи виходу в Інтернет: ChinaNet (<http://www.bta.net.cn>), ChinaGBN (<http://www.gb.com.cn>), CerNet (<http://www.cernet.edu.cn>) и CSTNet (<http://www.cnc.ac.cn>) [Там само].

Створення мовних онлайн-курсів, програм тощо з часом стало модною тенденцією, тому мережеві комп'ютери перетворилися на електронні підручники з мультимедійними ефектами. І це стало сучасним принципом викладання іноземної мови [4]. Різні веб-сайти забезпечують широким інформаційним спектром у вивченні англійської мови (аудіювання, говоріння, читання, письмо, граматики, тестування). Ця інформація може бути аудіо- й візуальною, наприклад, такі сайти: 1) <http://eleaston.com/english.html>; 2) <http://www.eslcafe.com/> [11].

Ще однією особливістю вивчення мови через Інтернет є безкоштовні англомовні електронні журнали, наприклад, «English Zone». На

електронну пошту студента надсилають словник, фразеологічні звороти, різні історії, граматичні та лексичні пояснення тощо [Там само]. Такі електронні можливості надають студенту термінову допомогу у вирішенні мовних питань.

За допомогою Інтернету студенти можуть вступати до дискусійної групи з англійської мови, наприклад, дискусії відбуваються в таких групах: the intensive English forum, science and technology English forum, the English Writing forum and teaching discussion forum. На електронну пошту організатори надсилають тему, за якою спілкується 1000 людей. Можна ставити питання у форумі та обговорювати різні думки. Такий спосіб вивчення мови є економним за часом та зручним [Там само].

Існують англомовні чати для розвитку усного мовлення. Більшість китайських студентів дуже сором'язливі й бояться запитати прямо, щоб не здатися неосвіченими. Тому електронне спілкування може реалізувати асинхронну комп'ютерно-опосередковану комунікацію між викладачами та студентами. Студенти також можуть спілкуватися з іноземними викладачами та однолітками. Такий спосіб спілкування допомагає розвивати швидкість розуміння сказаного та почутого, глибше пізнавати іноземну культурну конотацію, практикуватися в говорінні, наприклад, є такий чат: http://events.yahoo.com/netevent/Chat_Rooms/ [Там само].

Деякі веб-сайти пропонують завести іноземних друзів по листуванню в Інтернеті. Студент може обрати будь-кого з будь-якої країни за інтересами для листування, обміну досвідом, поліпшення свого рівня володіння англійською мовою, наприклад, у цьому допоможуть такі сайти: <http://www.wfi.fr/volterre/keypals.html>; <http://www.linguistic-funland.com/addapal.html> [Там само].

Ще однією особливістю у вивченні іноземних мов у Китаї є те, що запрошують іноземних викладачів (native speakers) для роботи в китайських ВНЗ. Викладачі англійської мови можуть ділитися досвідом викладання, ідея-

ми, методиками, матеріалами з китайськими викладачами. Іноземним викладачам надають гарні умови для роботи (зарплата вдвічі більша, ніж у китайських колег) та безкоштовне проживання на території університету.

Інформаційно-комунікаційні технології допомагають не тільки студентам, а й китайським викладачам у викладанні іноземної мови. До переваг використання електронних ресурсів відносимо: доступ до професійних форумів; можливість зв'язатися з колегами й поділитися практикою, а також можливості встановлення зв'язків, які дають користь університету. Ці сайти пропонують широкий вибір інформації: The English Learner; Linguist List; Linguistics Lists; NIFL-ESL; TEFL CHINA; SLART-L; English Teaching forum Online та ін. [2; 3; 5].

Отже, співпрацю між викладачами і студентами в Китаї посилюють усе більше й більше. Особливістю є переорієнтація навчального процесу з «teacher-centered»-моделі на «student activities»-модель, тобто впровадження різноманітних засобів активізації навчальної діяльності студентів; застосування новітніх технологій (медіа-заняття, телевізійні передачі, онлайн-заняття) тощо. Використання інтернет-ресурсів у вивченні англійської мови є дуже ефективним способом, оскільки запропонований матеріал є багаторівневим, перспективним, яскравим. Матеріал через онлайн надають своєчасно і швидко. Завдяки Інтернету вивчення англійської мови не є рутинною справою. Китайські студенти завдяки електронному спілкуванню з іноземцями можуть вивчити справжні англійські (чи іншої мови) вирази, яких немає в підручниках. У деяких китайських студентів є можливість спілкуватися з іноземними викладачами, запрошеними викладати в Китаї.

Китайські викладачі не можуть відповісти на всі запитання студентів за браком часу та через велику кількість осіб. У групах може бути 40 чи більше студентів, тому Інтернет допомагає знайти відповіді самостійно.

Факти говорять про великий інтерес у китайських студентів до вивчення іноземних мов. Для задоволення цього інтересу й відповідно до вимог суспільства китайські викладачі активно застосовують різні інформаційно-комунікаційні технології й відповідні їм засоби: онлайн-бібліотеки, іноземні сайти, чати, електронні журнали тощо, не забуваючи й про те, що ніщо не може замінити місце вчителя в педагогічній системі.

Перспективними напрямками подальших досліджень ми вважаємо вивчення особливостей іншомовної підготовки фахівців технічного профілю в університетах КНР.

Література

1. **Мин В.** Современные тенденции развития высшего образования в Китае / Вейфан Мин // Альма Матер. – 2001. – № 1. – С. 38 – 40.

2. **Guofeng Wang.** The Application of E-mail to College English Teaching in China / Wang Guofeng // English Language Teaching. – 2010 (June). – Vol. 3, No. 2. – P. 129 – 134.

3. **Ke Zhang.** China's online education: rhetoric and realities [Електронний ресурс] / Ke Zhang. – Режим доступу : http://www.corwin.com/upm-data/7412_1_China's_Online_Education.pdf

4. **Liang Wang, James A. Coleman.** A survey of Internet-mediated intercultural foreign language education in China realities [Електронний ресурс]. / Liang Wang, James A. – Режим доступу : http://oro.open.ac.uk/18779/1/A_Survey_of_Internet-mediated_intercultural_foreign_language_education_in_China.pdf

5. **Ling Jiang.** Task-based Approach in College English Teaching of Digital-based Context / Ling Jiang, Kai Sun // Modern Education and Computer Science. – 2010. – №1. – P. 32 – 39 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mecs-press.org/>

6. **Trajanovic M.** Distance learning and foreign language teaching [Електронний ресурс] / M. Trajanovic, D. Domazet, B. Misic-Ilic. –

Режим доступу : <http://halshs.archives-ouvertes.fr/docs/00/19/00/64/PDF/441-452.pdf>

7. **Qiang Zhu.** China Academic Library and Information System: Current Situation and Future Development [Електронний ресурс] / Qiang Zhu. – Режим доступу : <http://www.uri.edu/personal/yanma/597cl/chinaacademiclibrarieszhuqiang.pdf>

8. **Teaching English for Special Purposes Aided by E-learning Platform** [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://elexforum.hbmeu.ac.ae/Proceeding/PDF/Teaching%20English%20for%20Special%20Purposes.pdf>

9. **Xiao L.** Teaching English. Cultural Background: introducing the target culture into the Chinese Secondary School English classes [Електронний ресурс] / Xiao L. – Режим доступу : <http://acta.uta.fi/pdf/951-44-5034-5.pdf>

10. **Ying Fu.** Construction and Application of Virtual Teaching Platform of Special English for Applied Chemistry / Ying Fu, Lixia Zhao, Fei Ye // Education and Management Engineering. – 2012. – № 2. – P. 54 – 58 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mecs-press.net/ijeme>

11. **Yunsheng Zh.** A Study of Autonomy English Learning on the Internet / Yunsheng Zhong // English language teaching. – 2008. – Vol.1. – № 2. – P. 147 – 150.

12. 运城学院教学计划 (本科) / 运城学院招生就业处编. – 运城 : 运城学院招生就业处印, 2004. – 127 页.

***

Шацька О. П. Викладання іноземних мов у Китаї

У статті розглянуто питання викладання іноземної мови в Китаї з давніх часів до сучасності. Представлено факти про появу перших навчальних закладів з вивчення іноземних мов. Висвітлено шляхи і процеси вивчення іноземної мови в різні історичні періоди. Подано інформацію з навчального плану одного китайського вищого навчального закладу, у якому наведено широкий спектр дисциплін з вивчення англійської мови. Розглянуто приклад інтеграції електронної комунікації у викладанні іноземних мов (веб-сайти,

мовні програми освіти, онлайн-журнали, електронні бібліотеки тощо). Виявлено переваги використання інформаційно-комунікативних технологій у процесі навчання та викладання англійської мови. Визначено, як перевіряють рівень опанування англійською мовою в нефілологічних вищих навчальних закладах Китаю (за допомогою складання іспитів-тестів CET 4 і CET 6). Доведено, що на сьогодні китайські студенти виявляють високий інтерес до вивчення іноземних мов. У роботі автор показав різні види доступу до англомовних сайтів.

Ключові слова: англійська мова, електронне навчання, Інтернет, Китай.

Шацкая О. П. Преподавание иностранных языков в Китае

В статье рассматриваются вопросы преподавания иностранного языка в Китае с давних времен до современности. Представлены факты о появлении первых учебных заведений относительно изучения иностранных языков. Освещены пути и процессы изучения иностранного языка в разные исторические промежутки времени. Подано информацию из учебного плана одного китайского высшего учебного заведения, в котором приведен широкий спектр предметов по изучению английского языка. Рассмотрен пример интеграции электронной коммуникации в преподавании иностранных языков (веб-сайты, языковые программы образования, онлайн-журналы, электронные библиотеки и т. д.). Виявлені переваги використання інформаційно-комунікативних технологій в процесі навчання та викладання англійської мови. Показано, як перевіряється рівень владання англійським мовою в неязыковых высших учебных заведениях Китая (с помощью сдачи экзаменов-тестов CET 4 и CET 6). Доказано, что сегодня существует большой интерес у китайских студентов к изучению иностранных языков. В работе автор показал широкий выбор доступа к англоязычным сайтам.

Ключевые слова: английский язык, электронное обучение, Интернет, Китай.

Shats'ka O. P. Teaching Foreign Languages in China

The article is devoted to the teaching of foreign languages in China from ancient times to the present days. It describes the emergence of first educational institutions devoted to teaching foreign languages and outlines domineering approaches to teaching foreign languages in different historical epochs.

The author showcases a curriculum of a Chinese higher education institution to demonstrate the range of subjects relating to foreign languages. An example of the integration of electronic communication into the process of teaching foreign languages (web sites, language educational software, online journals, electronic libraries, etc.) is given. The advantages of information and communications technology in learning and teaching English are shown. The assessment of foreign language learning outcomes of undergraduate and postgraduate students in China is reported to be conducted on the basis of a national English as a foreign language test, known as College English Test (CET 4 and CET 6).

The article points to the fact that Chinese students take elevated interest in studying foreign languages. Author's analysis suggests that they enjoy access to a wide range of English-language websites. The introduction of different means of the development of educational activities of students using new technologies (media, TV, Internet, online lessons, etc.), which have proved to be effective means of teaching/learning foreign languages, marks the shift from "teacher-centered" to "student-centered" educational models.

Further research in this area can be devoted to the investigation of the peculiarities of learning foreign languages by engineering and technical students in Chinese universities.

Key words: English language, e-learning, Internet, China.

Стаття надійшла до редакції 31.01.2013 р.

Прийнято до друку 28.02.2013 р.